

Swaen, Valkerij in de Nederlanden, 1937: 67, Eijkman et al. dl. II, 1941: 420 en Ardea 50: 110). N.B. Dit is na het geval van 1857 te Valkenswaard het tweede in Nederland verzamelde voorwerp van de Barbarijse Valk, waarover althans wat betreft de soort-determinatie geen twijfel bestaat (NLM 30:162, van den Berg 1994: 28).

Daarnaast worden drie meer recent gemelde nieuwe soorten afgewezen:

SCHREEUWAREND, 24 april 1970 Amsterdamse Bos (Limosa 45: 67; CNA: 'onbevestigde waarneming').

ROZE SPREEUW, 16 december 1972 Amsterdam (Limosa 47: 50; CNA: 'onbevestigde waarneming'). Volgens de CDNA wijst de beschrijving, waarin sprake is van een donkere snavel, op een albino Spreeuw.

NOORDSE NACHTEGAAL, 4 juni 1977 Diemerzeedijk, Diemen ('een (2e) ex. zonder ring'; Limosa 52: 226).

Het afvoeren van de eerstgenoemde twee soorten heeft echter geen consequenties voor het aantal soorten op de Checklist van de vogels van Groot-Amsterdam, omdat ze daar niet in opgenomen waren. Van de Noordse Nachtegaal, wel opgevoerd op de lijst van 1986, zijn de volgende vier gevallen uit onze regio aanvaard: 3 juni 1971 Amsterdamse Bos (Limosa 46: 85, bandopname K. Straatman; tweede geval voor Nederland), 18 mei - 12 juni 1977 Diemerzeedijk (Vogeljaar 26: 179-182; Med.bl. KNNV VWGA 15,2: 1/23 en 15,3: 3-4; derde geval voor Nederland) en 16 mei - 9 juni 1981 noord-oever Amstelveense Poel (Med.bl. KNNV VWGA 19,2: 59, geluidsopname in Hazevoet 1983; van Ijzendoorn et al. 1995: 11e geval voor Nederland). Een recent controversieel geval van een Noordse Nachtegaal bij Ruigoord 22 mei - 6 juni 1993 (Dutch Birding 15: 189, Fitis 29,3: 147) is door de CDNA aanvaard op grond van een althans de CDNA overtuigende geluidsopname (door J.B. Groot, in archief VWGA; Dutch Birding 17: 94). Een vijfde en zesde geval in onze regio, resp. 7 mei 1978 Schinkelpolder Amsterdamse Bos (Med.bl. KNNV VWGA 16,2: 14) en mei 1979 Amsterdamse Bos (Med.bl. KNNV VWGA 18,2: 36) werden mogelijk niet ingediend. Van de Schreeuwarend zijn er twee recente claims, namelijk een adult ex. 9 juni 1988 Keverdijkse Polder bij Weesp (Dutch Birding 10: 152) en een mogelijk ex. over Diemen-Noord richting Ajax-stadion, 6 juni 1992 (G.J. ter Haar). De laatste waarneming correleert met eerdere meldingen van een (of meer) mogelijke Schreeuwarend (en) in de Oostvaardersplassen, 2e helft mei 1992 (Dutch Birding 14: 153) en de harde oostenwind in die periode.

Beide gevallen zijn echter onvoldoende gedocumenteerd om voor aanvaarding in aanmerking te komen.

Door de Avifauna Commissie Amsterdam afgewezen gevallen

De opstellers van de checklist van 1986 hebben het indertijd niet aangedurfd de Flamingo en het Klein Waterhoen op hun lijst op te voeren.

Van de **FLAMINGO** konden de auteurs bij de twee meldingen, 15 augustus 1964 1 ex. rondvliegend boven het Nieuwe Meer en 16 maart-29 april 1966 1 ex. Slotervaart en

Sloterdijk (Med.bl. KNNV VWGA 2,4: 6, Limosa 39: 44 resp. Med. bl. KNNV VWGA 4,2: 17, Vogeljaar 15: 296 en Limosa 42: 41) niet vast stellen of het de Euraziatische ondersoort *Phoenicopterus ruber roseus* betref. Beide werden indertijd aanvaard door de CNA als *Ph. ruber*, zonder echter de ondersoort te benoemen (vgl. ook CNA 1970). Ook de huidige CDNA waagt zich niet aan een beoordeling van vroegere Flamingo-gevallen (vgl. daartoe Dutch Birding 9: 2-7), zodat we deze soort nog steeds niet kunnen tellen.

Van vrijwel alle meldingen (13) van het **KLEIN WATERHOEN** in onze regio is de documentatie ook vaak te gebrekkig om hun aanvaarding zeker te stellen. Tenminste zeven ervan betreffen geluidswaarnemingen, waarbij verwarring met de roep van de Waterral kan optreden (G.J. Oreel in Teixeira 1979: 123). Vijf gevallen werden gemeld uit het zuidelijk oeverland van het Nieuwe Meer, namelijk op 22 juni 1943, 4 april 1944, 21 april 1950, 'gedurende veertien dagen' (sine dato) in 1955 geregeld roep gehoord en een zichtwaarneming van een mannetje 4 november 1967 (Med. Centr. Inst. 5: 7, dagboek Brander, Frieswijk 1968: 24, en Med.bl. KNNV VWGA 6,1: 20/Limosa 42: 49).

De eerste daarvan betref een geluidswaarneming "in het hoge riet van de natte oeverlanden van het Nieuwe Meer" door Brander en Sluifers. Brander omschreef het op die juni-ochtend van 1943 gehoorde geluid als "'dunk dunk' ongeveer 7x achtereen" (dagb. Brander); Sluifers beschreef het als 'dong-dong-dong' of 'döng-döng-döng' (Med. Centr. Inst. 5: 7, Ardea 33: 209, resp. J.E. Sluifers, Prisma Vogelgids 1962: 62). Het Handbook typeert dit als de contactroep van het Klein Waterhoen: "slightly like small motorboat idling" (BWP vol. II: 560); volgens Glutz von Blotzheim maken Klein Waterhoenders van beide sexen het 'dug-dug-dug'-geluid op het nest en in het directe broedterritoir (Handbuch Bd. 5: 420). Het tweede geval van begin april 1944 was een korte zichtwaarneming van nabij: "zie niets geen wit" (dagb. Brander). Het derde geval van 21 april 1950 betref "baltsgeluiden, hoorde niet het vroeger goed gehoorde KIET KIET maar alleen zeer duidelijk 4x purrrr" (dagb. Brander); het eerste is volgens BWP vol. II: 560 de roep van een vrouwtje, een soortgelijk geluid als het tweede omschrijven Wiggelaar & Veenman (1960: 43) als de baltsroep van het mannetje: 'piúrrww'. Cramp & Simmons vol. II noemen echter 'purrr' voor Waterral, en 'pörr' voor ongepaard vrouwtje Klein Waterhoen (BWP vol. II: 542 en 559), zodat hierbij behoorlijke verwarring met de Waterral mogelijk is en in het spel kan zijn geweest.

Van de geluidswaarnemingen gedurende twee weken van (een) roepend Klein Waterhoen aan het Nieuwe Meer in 1955, door Frieswijk vermeld in 'De vogelwereld van het Amsterdamse Bos' ontbreekt elke nadere documentatie (mogelijk nog in een dagboek van P.W. Brander in bezit van de weduwe T. Brander).

De beschrijving van het november-geval, de tweede zichtwaarneming is uitvoeriger en bevat alle doorslaggevende veldkenmerken: "Pootkleur groen .. rode snavelbasis .. alleen bij het staartje enkele dwarsbandjes"; echter ook deze beschrijving achtten Hazevoet en van der Waal kennelijk onvoldoende. Daarom hierbij de volledige veldaantekeningen uit het dagboek van C.H. de Kruijf: "Zeker tot 15 meter ongezien benaderd. Rode snavelbasis. Duidelijk vaal groene poten. Achterzijde van de flanken vlekkelig niet echt gebandeerd. Fouragerend dicht langs rietkraag. Hield zich afzonderlijk van de aanwezige watersnippen." (De Kruijf in litt., 1 mrt. 1995). Afgezien van het ontbreken van een grootte-aanduiding gaat het hier m.i. om een van de meer acceptabele be-

schrijvingen van het voorkomen van de soort in onze regio. De CNA aanvaarde het geval (CNA 1970: 30). Hoewel dit een late waarneming lijkt, zijn er landelijk zelfs vijf meldingen van deze soort uit de maanden december-februari.

Gezien de beperkte regio waarop de lijst betrekking had werden ook waarnemingen van het Klein Waterhoen in de Botshol niet opgenomen. Na een zichtwaarneming van waarschijnlijk een doortrekker op 11 april 1948 werd in juli 1951 aldaar een zeker broedgeval vastgesteld (Ardea 40: 80-83, Wiggelaar & Veenman 1960: 22 en 42-44). Dit was het eerste gedocumenteerde broedgeval van deze soort voor Nederland. Inmiddels wordt de Botshol echter tot het werkgebied van de Vogelwerkgroep Amsterdam gerekend, zodat de soort geteld kan worden als met zekerheid en zelfs broedend vastgesteld in deze ruimere regio. Nog in de jaren zeventig werd de soort hier gemeld, 1 ex. op 24 september en 2 ex. op 3 oktober 1974, en een roepend ex. op 1 juni 1975, reagerend op geluidsband met de eigen roep (Botshol vogel-inventarisatie 1975: 11, zonder beschrijving). In de SOVON-broedvogelatlas wordt dit laatste geval zelfs gekarteerd als waarschijnlijk broedgeval (vgl. Teixeira 1979: 122).

Daarnaast meldt C. van Sijveld het broeden van twee paren Klein Waterhoen in Waterland, 1968 (Zomerdijk et al. 1971: 73, zonder enige nadere documentatie) en karteert SOVON nog een twijfelachtige geluidswaarneming bij Halfweg van 22 april 1983 (SOVON 1987: 537; Ruitenbeek et al. 1990: 267), waarvan de waarnemers nu niet meer zeker zijn: "In ieder geval werd in het geluid geen speenvarken-gil gehoord" (med. F. Hieselaar). Tevens vermeldt Het Vogeljaar de vondst van een mannetje Klein Waterhoen als draadslachtoffer bij de PEN-centrale Diemen, 1 maart 1985 (Vogeljaar 33:190); echter op grond van de vleugelmaten van deze balg bleek het hier een Waterral te betreffen (med. F. Vogelzang). Tenslotte werd een geluidswaarneming van een Klein Waterhoen gedaan van 13-19 juli 1987, 's nachts en in de late avond langs het Zwarte Pad bij de Urbanuskerk te Bovenkerk (P. Böhre & L. van der Veen). De waarnemers lieten na een geluidsonopname te maken, maar beschreven het geluid als "een explosief kwek-kwek-kwek, een paar maal versnellend met aflopende triller, echter veelal volhoudend kwek-kwek met grote tussenpozen." (Gierzwaluw 25,3: 76).

Het is duidelijk dat, hoezeer diverse van bovengenoemde geluidsbeschrijvingen ook herkenbaar terug te vinden zijn in de Klein Waterhoen-literatuur, men om bewijsmateriaal te hebben een geluidsonopname dient te maken (vgl. Dutch Birding 8: 29-30); zekerheid geeft dat echter nog allerm minst, want zelfs bij de bekende plaatopnamen hoort men overlappende geluiden in het vocabulair van Klein en Kleinst Waterhoen en Waterral. Hazevoet en van der Waal (gesteund door een Avifauna Commissie Amsterdam) achtten uiteindelijk - in de meeste gevallen op goede gronden - de hun ter beschikking staande beschrijvingen "onvoldoende naar de huidige maatstaven om voor aanvaarding in aanmerking te komen", zodat het Klein Waterhoen niet op hun Amsterdamse lijst werd opgenomen.

Niet-aanvaarde meldingen en over het hoofd geziene gevallen

Een reeks van andere zeldzaamheden, waarvan het voorkomen in de regio Amsterdam gemeld is, kan - in de meeste gevallen wegens ontbrekende danwel onvolledige docu-